

درس فارغ فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: تتمه احکام غسل

تاریخ: ۲۱ آذر ۱۴۰۱

موضوع جزئی: اجزاء یا عدم اجزاء سایر اغسال [غیر جنابت] از وضو

مصادف با: ۱۷ جمادی الاول ۱۴۴۴

سال تحصیلی: ۱۴۰۲-۱۴۰۱

جلسه: ۴۱

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

بحث در اشکال سوم از اشکالات وارده بر استناد به روایات دال بر اجزاء غسل از وضو بود، اشکال سوم که از طرف صاحب ریاض مطرح شده است، به طور مفصل در جلسه گذشته ذکر شد. خلاصه اشکال این بود که صاحب ریاض گفته است که **اولاً**، صحیح محمد بن مسلم و مرسله حماد بن عثمان عمومیت ندارند تا گفته شود که همه غسل‌ها از وضو مجزی می‌باشند زیرا لفظی که بر عموم دلالت کند در این دو روایت وجود ندارد، بلکه صدر روایت مرسله حماد بن عثمان در غسل جنابت ظهور دارد؛ **ثانیاً**، روایات دال بر بدعت بودن وضو در کنار غسل، مربوط به غسل جنابت‌اند و سایر اغسال را شامل نمی‌شوند زیرا فقها بر مشروع بودن وضو در کنار سایر اغسال اتفاق نظر دارند؛ **ثالثاً**، روایاتی که بر اجزاء غسل جمعه و عید از وضو دلالت دارند نیز کنار گذاشته می‌شود زیرا فقها بر مشروعیت و استحباب وضو در کنار سایر اغسال [غیر از جنابت] اتفاق نظر دارند، به علاوه اینکه روایاتی که در خصوص غسل جمعه وارد شده‌اند به وضوح به وضو امر کرده‌اند و این روایات با روایات دال بر اجزاء غسل جمعه از وضو تعارض دارند لذا نمی‌توان با تمسک به روایات دال بر اجزاء، به کفایت غسل جمعه از وضو حکم کرد.

در پاسخ از اشکال مذکور، عرض شد که؛

اولاً، اطلاق صحیح محمد بن مسلم و مرسله حماد، انکارناپذیر است و منظور از «الغسل» که در این روایات آمده است، طبیعت غسل بما هو غسل است. بنابراین، ادعای انصراف «الغسل» [که در این روایات آمده است] به غسل جنابت وجهی ندارد، پس دو روایت مذکور، اطلاق دارند و به غسل جنابت انصراف ندارند زیرا انصراف، زمانی است که بین لفظ و معنا یک ارتباط قوی و محکمی وجود داشته باشد، به نحوی که به محض شنیدن لفظ، انتقال به معنا صورت بگیرد، در حالی که از شنیدن «الغسل»، انتقال به غسل جنابت صورت نمی‌گیرد. بنابراین، استعمال لفظ «غسل» در تمام غسل‌ها یکسان است و ذهن از شنیدن لفظ «غسل» به هیچ یک از غسل‌ها بخاصه منتقل نمی‌شود، بنابراین لفظ «غسل» به غسل جنابت انصراف ندارد، پس هیچ یک از غسل‌ها بر دیگری ترجیح ندارد که گفته شود که لفظ «غسل» به آن انصراف دارد.

ثانیاً، اجماعی که بر مشروعیت وضو در کنار سایر غسل‌ها [غیر از جنابت] قائم شده است با اخباری که بر بدعت بودن وضو بعد از غسل دلالت دارند، منافاتی ندارد، زیرا محتمل است که مشروعیت وضو، به قبل از غسل مربوط باشد و به بعد از غسل مربوط نباشد در نتیجه، چون روایات دال بر بدعت بودن وضو، به وضوی بعد از غسل مربوط می‌شوند و مشروع بودن وضو در کنار سایر اغسال، به وضوی قبل از غسل مربوط می‌شود بین این دو منافاتی نیست.

ثالثاً، گفته شد که چون اخبار دال بر اجزاء غسل جمعه و عید از وضو با اخبار دال بر عدم اجزاء سایر اغسال از وضو تعارض دارند، این اخبار کنار گذاشته می‌شوند، به این نحو که در بعضی اخبار، آمده است که غسل جمعه از وضو کفایت می‌کند و در برخی

دیگر از اخبار به وضو در کنار غسل جمعه امر شده است و این دو دسته از اخبار با هم تعارض دارند، پس اخبار دال بر اجزاء غسل جمعه و عید از وضو کنار گذاشته می‌شوند، به این نحو که این روایات مطلقه بر روایات مقیده که به وضو امر کرده‌اند، حمل می‌شوند لذا وضو در کنار غسل جمعه لازم است، لکن عرض می‌شود که این سخن پذیرفته نیست چون اصلاً نوبت به کنار گذاشتن اخبار اجزاء نمی‌رسد و روایات مطلقه (روایات دال بر اجزاء) بر روایات مقیده (روایات دال بر لزوم وضو) حمل نمی‌شوند چون قانون حمل مطلق بر مقید، در غیر مستحبات است و در مستحبات، مطلق بر مقید حمل نمی‌شود، بلکه مقید بر استحباب و فضیلت حمل می‌شود پس چون امکان جمع بین این دو دسته روایت وجود دارد، به این نحو که امر به وضو که در بعضی از روایات آمده است بر استحباب و فضیلت حمل می‌شود، به این معنا که مستحب است که شخص در کنار غسل جمعه وضو نیز بگیرد، منافاتی بین این دو دسته از روایات نیست و علاوه بر آن، غسل جنابت و غسل جمعه و عید در کنار هم بیان شده‌اند، پس چگونه اجزاء غسل جنابت از وضو را می‌پذیرید، ولی اجزاء غسل جمعه و عید از وضو را نمی‌پذیرید [بائک تجر و بائی لاتجر]؟

اشکال چهارم، این است که غسلی که در اخبار اجزاء غسل از وضو آمده است، بر غسل جنابت حمل می‌شود، یعنی فقط غسل جنابت، مجزی از وضوست، ولی سایر اغسال مجزی از وضو نیستند زیرا اهل سنت در کنار غسل جنابت، وضو نیز می‌گیرند و به امیرالمؤمنین (ع) نسبت داده‌اند که آن حضرت (ع) فرموده است که قبل از غسل جنابت وضو بگیرید، لکن امام باقر (ع) فرموده است که این سخن، دروغی است که به امام علی (ع) نسبت داده‌اند [عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي جَعْفَرٍ (ع): إِنَّ أَهْلَ الْكُوفَةِ يَرَوُونَ عَنْ عَلِيٍّ (ع) أَنَّهُ كَانَ يَأْمُرُ بِالْوُضُوءِ قَبْلَ الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَةِ، قَالَ: «كَذَّبُوا عَلِيًّا (ع) مَا وَجَدُوا ذَلِكَ فِي كِتَابِ عَلِيٍّ (ع)، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: "وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا"»^۱]. بنابراین، اهل سنت برای اینکه نظر خودشان را مبنی بر لزوم وضو در کنار غسل جنابت، توجیه کنند، لزوم وضو در کنار غسل جنابت را به امام علی (ع) نسبت داده‌اند پس، روایات دال بر اجزاء غسل از وضو بر غسل جنابت حمل می‌شوند چون اهل سنت در کنار غسل جنابت، وضو می‌گیرند و لزوم وضو در کنار غسل جنابت را به امام علی (ع) نسبت داده‌اند، در حالی که این نسبت، دروغ است بنابراین، منظور از غسل، در دعوی بین شیعه و سنی که شیعیان معتقدند که غسل از وضو مجزی است و اهل سنت معتقدند که غسل از وضو مجزی نیست، غسل جنابت است و اجزاء غسل از وضو، مختص غسل جنابت است و شامل سایر اغسال نمی‌شود.^۲

بحث جلسه آینده: پاسخ از اشکال چهارم، ان شاء الله، در جلسه آینده بیان خواهد شد.

«الحمد لله رب العالمين»

۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۲، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۳۴، ص ۲۴۷، ح ۵.

۲. محمد حسن، نجفی، جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام، ج ۳، ص ۲۴۴.